

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б»), Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 12, 2020 | 24.12.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.12.14](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.14)

УДК 338.45.01.061.1ЄС (477)

*В. В. Баліцька,
д. е. н., професор кафедри менеджменту,
Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-8971-8398
О. В. Машталер,
бізнес-тренер, аспірант,
Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, м. Київ
ORCID ID: 0000-0001-6608-820X*

ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА – ІНСТИТУЦІЙНА ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

*V. Balitska
Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Management,
Institute of Personnel Training of the State Employment Service of Ukraine
O. Mashtaler
business coach, Postgraduate student,
Institute of Personnel Training of the State Employment Service of Ukraine*

INDUSTRIAL POLICY – INSTITUTIONAL BASIS OF INCREASING THE COMPETITIVENESS OF THE NATIONAL ECONOMY

У статті досліджено цільові орієнтири промислової політики Європейського Союзу. Показано, що промислова політика з часу утворення ЄС є ключовим напрямом індустріального розвитку країн-членів і основною метою стратегії «Європа 2020. Стратегія гармонійного, сталого та всеосяжного зростання», ухваленої в 2010 році. Особлива увага приділена новим детермінантам промислової стратегії ЄС, проголошеним на початку 2020 року, які передбачають системні завдання для європейської промисловості стати лідером економічної трансформації шляхом досягнення цілей кліматичної нейтральності, переходу до циркулярної економіки, прискореного цифрового розвитку, впровадження механізму локалізації для повернення в ЄС із інших країн окремих виробництв, забезпечення сталого та інклюзивного зростання галузей промисловості, підвищення кваліфікації на професійних навичок, зміцнення стратегічної автономії Європи в умовах геополітичної невизначеності та посилення глобальної конкуренції.

Узагальнення європейських підходів до формування стратегії промислової політики дозволило зробити висновок, що стратегія ЄС є системною, послідовною, цілеспрямованою, наступальною, яка здатна забезпечити створення умов для екологізації, цифровізації, інноватизації, підвищення конкурентоспроможності, а також впровадження сучасної платформи щодо посилення стратегічних ланцюгів доданої вартості (цінностей) для сучасної промисловості ЄС. Ураховуючи проактивні дії розвинених країн світу та Євросоюзу в напрямі сучасного розвитку промисловості на фоні низьких міжнародних рейтингів України в Індексі конкурентоспроможності промислового виробництва, Індексі інтенсивності індустріалізації, Індексі глобальної

конкурентоспроможності, а також відсутності цілеспрямованої та системної роботи органів влади у впровадженні прогресивних механізмів розвитку національної промисловості, доведена необхідність формування та реалізації Державної промислової політики у формі окремого стратегічного документу, який має стати інституційною основою відродження промисловості та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

The article examines the targets of the industrial policy of the European Union and the features of its implementation. It has been shown that industrial policy since the formation of the EU is a key area of industrial development of member states and the main goal of the strategic plan “Europe 2020. Strategy for harmonious, sustainable and comprehensive growth”, adopted in 2010. Particular attention is paid to the new determinants of the EU's industrial strategy, announced in early 2020, which provide systemic objectives for European industry to become a leader in transformation by achieving climate neutrality, implementing the principle of economic circularity, accelerating digital development, increasing industrial competitiveness on the basis of introduction of the mechanism of the maximum localization for return to EU from other countries of separate manufactures, and ensuring the sustainable and inclusive growth of industries, strengthening Europe's strategic autonomy in the face of geopolitical uncertainty and increasing global competition. It was noted that a significant role in the new EU industrial policy should be played by joint actions of Member States and social partners to increase investment in training and education in the course of a lifetime in the course of new “Professional skills treaty”, as well as deepening the Economic and Monetary Union based on creation of the Capital Markets Union, which includes measures (screening) to strengthen investment protection within the EU.

The generalization of European approaches to the formation of industrial policy strategy allowed us to conclude that the strategy is systematic, consistent, focused, aggressive, which can not only ensure the convergence of national models of member states to create conditions for greening, digitalization, innovation, but also to implement modern platform for strengthening strategic value chains for modern EU industry in order to increase the competitiveness of member states in the global economy. Given the proactive actions of developed countries and the European Union to improve industrial policy against the background of low ratings of Ukraine in the Industrial Competitiveness Index, the Global Competitiveness Index, as well as the lack of targeted and systematic work of authorities in defining and implementing progressive mechanisms for national industrial policy, the necessity of formation and realization of the State industrial policy in the form of the separate strategic document which will become an institutional basis of increase of competitiveness of national economy is proved.

Ключові слова: національна економіка; конкурентоспроможність економіки; промислова політика; інституційні фактори; високотехнологічний сектор; нова промислова політика Європейського Союзу; стратегічні ланцюги доданої вартості (цінності).

Keywords: national economy; competitiveness of the economy; industrial policy; industrialization; institutional factors; high-tech sector; the new industrial policy of the European Union; strategic chains of added value (values).

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Промислова політика в Україні довгий час не визнавалася в якості інституційної основи, від якої безпосередньо залежить розвиток галузей промисловості та стан конкурентоспроможності національної економіки. Міністерство промислової політики, яке згідно своїх повноважень мало б формалізувати цілі, завдання, пріоритети, механізми, а також визначати індустріальний простір промислової політики, то включалося, то вилучалося із переліку органів державної виконавчої влади.

Тим часом, сучасний розвиток світової економічної системи відбувається в умовах Четвертої промислової революції [1], для якої характерні: кардинальне розширення технічних можливостей виробництва, стирання в процесі діяльності бар'єрів між працівником і машиною; інтеграція різних технологій – інформаційних, комп'ютерних, біологічних, нанотехнологій; загальна цифровізація із розвитком штучного інтелекту, інтернету речей, хмарних технологій, біг-дати, 3Ддруку, блокчейну; роботизація, безпілотні транспортні засоби; створення нових матеріалів, нових екотехнологій в енергетиці, космічній галузі, генній інженерії; розшифровка ДНК людини, представників тваринного світу тощо. Ознакою Четвертої промислової революції є перерозподіл позицій країн у глобальній

конкуренції, в залежності від того, наскільки вони зможуть використати індустріальні здобутки та інноваційний потенціал для технологічних нововведень. Особливу роль у забезпеченні стабільних темпів розвитку національних економік в умовах глобалізації відіграє стан промисловості країн, їх здатність розвивати наукоємне виробництво, збільшувати науково-технічні розробки, концентруватись на високотехнологічних výroбах, що відповідають п'ятому та шостому технологічним укладам, включати національне виробництво у глобальні ланцюги створення доданої вартості тощо.

Проте, за роки незалежності України обсяги промислового виробництва різко знизилися. Сьогодні промисловість України використовує, переважно, традиційні технології третього і четвертого технологічних укладів, в той час як у країн-лідерів високотехнологічне виробництво займає 60-70%. Загальний депресивний стан промисловості та незадіяний її потенціал як індустріальної складової підвищення конкурентоспроможності України потребує змін, що можливо забезпечити завдяки формуванню та реалізації на державному рівні механізмів промислової політики.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню проблематики формування та реалізації промислової політики, підвищенню інноваційної конкурентоспроможності промисловості та національної економіки присвятили роботи такі українські вчені, як: Амоша О.І., Анпілогова Ж.Д., Безрукова Я.М., Вашків О.П., Вишневський В.П., Власюк В.С., Геєць В.М., Горбулін В.П., Дейнеко Л.В., Драчук Ю.З., Єгоров І.Ю., Захарін С.В., Зимовець В.В., Збаразська Л.О., Кіндзерський Ю.В., Кизим М.О., Копішинська К.О., Новицький В.С., Пугачова М.В., Федулова Л.І., Шинкарук Л.В., Чухно А.А., Хаустова Є.Б., Якубовський М.М., Яненкова І.Г. Водночас, враховуючи проактивні дії розвинених країн світу та Євросоюзу в напрямі сучасного розвитку промисловості на фоні низьких міжнародних рейтингів України в Індексі конкурентоспроможності промислового виробництва, Індексі інтенсивності індустріалізації та Індексі глобальної конкурентоспроможності, виникає необхідність в продовженні досліджень, які стосуються проблематики формування та реалізації державної промислової політики як інституційної основи відновлення промисловості та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

МЕТА СТАТТІ

Дослідити цільові орієнтири та інституційні підходи до формування і реалізації промислової політики Європейського Союзу, визначити ключові пріоритети формування державної промислової політики України з метою підвищення індустріальної та інноваційної складової конкурентоспроможності національної економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вже стало звичним, що на дискусійних платформах експерти та представники влади обговорюють індикатори бюджету, боргу, валютного курсу, інфляції, платіжного балансу, стан корупції тощо, а не проблематику розвитку провідних галузей національного господарства.

Економісти (перш за все представники ліберальних ідей) висловлювали пропозиції взагалі відмовитися від терміну «промислова політика» [2]. Про спірність таких підходів свідчить випущена ще в 1996 році книга корейського економіста Га-Джун Чанга під назвою «Політична економія промислової політики» [3], зміст якої підтверджує, що промислова політика має враховувати закономірності розвитку всіх факторів виробництва, системи виробничих відносин, тенденцій змін структури національної та світової економіки тощо.

У розвинених країнах арсенал промислової політики почав використовуватися після II Світової війни. Але по мірі розвитку ринку, ця потреба на якийсь період відпала. Усвідомлення нової ролі промислової політики прийшло у зв'язку із поширенням глобалізаційних процесів, коли економіки країн стають все більше відкритими і кожна країна намагається зайняти своє гідне місце в світовому поділі праці.

Зокрема, поштовхом до формування промислової політики ЄС стало прийняття 9 травня 1950 року Декларації Шумана, в якій було встановлено, що франко-німецьке виробництво вугілля та сталі має контролюватися єдиною інституцією. Крім того, це стало кроком до утворення федерації Європи. Далі цілі Декларації Шумана були трансформовані в цілі Європейського Співтовариства Вугілля та Сталі. Саме економічні інтереси стали рушієм створення ЄС як інтеграційного утворення [4]. Безпосередньо становлення доктрини промислової політики Європейського Союзу розпочалося з лютого 1992 року, коли був укладений Маастрихтський договір та утворено Європейський Союз [5]. Варто підкреслити, що вже з самого початку існування ЄС одним із пріоритетів європейської інтеграції було визнано конкурентоспроможність промисловості.

У прийнятій в 2010 році «Стратегії гармонійного, сталого та всеосяжного зростання «Європа 2020» також головним завданням було визначено промисловий розвиток. Європейська Комісія запропонувала меседж «стала промислова політика Європейського Союзу», а Рада ЄС розширила його сутнісне значення до «нова європейська промислова конкурентна політика». У 2012 році Єврокомісія запропонувала впровадити принципи партнерства в промисловій політиці між країнами. При цьому було заплановано збільшити частку обробної промисловості з 16 до 20% ВВП [6], що було дуже важливим кроком для забезпечення індустріального розвитку економіки Європейського Союзу.

У вересні 2017 року в ЄС були актуалізовані завдання промислової політики в документі «Інвестиції в розумну, інноваційну та стійку промисловість» [7, с. 12]. Основними пріоритетами було визначено: розширення міжнародного простору та єдиного ринку для виробників і споживачів, цифровізацію, ресурсощадну та низьковуглецеву економіку, інвестиції, інновації [8]. Для посилення інституційної спроможності реалізації усіх

напрямів промислової політики Європейська Комісія утворила експертну групу «Індустрія 2030», основним завданням якої є надання допомоги у формуванні бачення майбутнього європейської промисловості; групу Стратегічного форуму для важливих проєктів спільного інтересу Європи (IPCEI), яка формує бачення Європейського Союзу щодо ключових стратегічних ланцюгів вартості для Європи та сприяє укладанню угод для просування нових спільних інвестицій у ці ключові виробничо-збутові ланцюги [7, с. 12-13].

Слід підкреслити, що в лютому 2019 року Францією та Німеччиною було узгоджено маніфест нової промислової політики XXI ст. у Європі [9], де зазначалося, що потужна промисловість має стати ключем до сталого та інклюзивного зростання, запропоновано заходи щодо забезпечення масових інвестицій в інновації на основі створення європейської стратегії фінансування технологій; підтримки інновацій у промислових секторах європейськими фінансовими ринками [7, с. 17]. Важливим також є те, що в березні 2019 р. коаліція Industry4Europe розробила колективне звернення до голів держав та урядів країн ЄС із закликом поставити промисловість в основу майбутнього розвитку Європейського Союзу [10]. Документ був підтриманий 136 загальнонаціональними та 396 національними промисловими об'єднаннями. Він включає ряд вимог, що висувають європейські промисловці до уряду ЄС: зобов'язати наступний склад Єврокомісії включити питання індустріального розвитку до п'яти ключових пріоритетів порядку денного; створити посаду віце-президента з питань індустріального розвитку; зобов'язати Єврокомісію представити довгострокову стратегію індустріального розвитку з чіткими індикаторами ефективності; зобов'язати Європейську Раду щороку звітувати стосовно стану реалізації такої стратегії [7, с. 18]. Також важливим є те, що в березні 2019 року Єврокомісія розмістила новий позиційний документ «EU Industrial Policy» [11] щодо поточного стану підтримки промисловості та бачення напрямів розвитку в контексті бюджетного циклу 2021–2027 років. В документі зазначається, що головна увага приділятиметься стратегічним ланцюгам створення цінностей, чистій та ресурсоефективній економіці, на що буде виділено 25% бюджету, оновленню нормативної бази публічних закупівель, скрінінгу іноземних інвестицій, інструментам торговельного захисту та сприянню конкуренції для підтримки глобальної конкурентоспроможності. Позитивним в документі є те, що цілі політики синхронізуються із цілями соціального та екологічного розвитку країн ЄС; вона є гнучкою та використовує конкурентний механізм задля забезпечення модернізації структури економіки [7, с. 19].

Нові детермінанти промислової стратегії ЄС були проголошені на початку 2020 року. Мета стратегії – допомогти європейській промисловості бути лідером трансформації шляхом досягнення цілей кліматичної нейтральності, цифрового розвитку, підвищення конкурентоспроможності Європи та зміцнення її стратегічної автономії в умовах геополітичної невизначеності та посилення глобальної конкуренції [12, с. 2]. Стратегія виокремлює 7 груп основних заходів [12, с. 3-5]: поглиблення та діджиталізація спільного ринку; забезпечення рівних умов на внутрішньому та глобальному ринках; підтримка промисловості на шляху до кліматичної нейтральності; перехід до «циркулярної» економіки (економіки замкненого циклу); розвиток та укорінення промислових інновацій; підготовка і перепідготовка кадрів; інвестування та фінансування інновацій.

Індустріальна політика ЄС викладена в таких основних документах: «Нова промислова стратегія для Європи» [13]; «Стратегія щодо розвитку малого та середнього підприємництва (МСП) для сталої та цифрової Європи» [14]; «Посилення стратегічних ланцюгів доданої вартості для сучасної промисловості ЄС» [15]. Таким чином, в Європейському Союзі визначено нову промислову ідеологію, яка ґрунтується на здатності європейської промисловості стимулювати конкурентоспроможність, бути акселератором і рушійною силою змін та інновацій. Промисловість країн ЄС дає роботу майже 37 мільйонам людей, з 2013 року було створено 1,7 мільйона робочих місць. Понад 2/3 експорту країн ЄС припадає на промислову продукцію. Промисловість складає 25% від валової доданої вартості ЄС [16, с. 3]. Крім того, європейська промисловість має глобальну конкурентну перевагу щодо товарів і послуг з високою доданою вартістю. У ЄС поставлено завдання також використовувати локалізацію як можливість повернути в ЄС більше виробництва в деяких галузях. На європейську промисловість покладається велика роль у вирішенні екологічних проблем, скороченні її вуглецевого і матеріального «сліду» і впровадженні в економіку принципу циркулярності, що означає докорінну зміну способу розробки, виробництва, використання та утилізації речей [13, с. 2, 9]. Застосування принципів циркулярної економіки у всіх секторах і галузях промисловості має потенціал для створення 700 тис. нових робочих місць на всій території ЄС до 2030 року.

У європейській промисловій політиці значна роль приділяється збільшенню інвестицій в підвищення кваліфікації та навчання протягом життя. Для цього посилюються спільні дії держав-членів ЄС, соціальних партнерів та інших зацікавлених сторін в рамках нового «Пакту про професійні навички» [13, с. 11], щоб сприяти розкриттю потенціалу державних і приватних інвестицій в розвиток трудових ресурсів.

Велике значення в реалізації нової промислової стратегії ЄС відведено малому та середньому підприємству, яке становить 99% всіх європейських фірм, переважна більшість яких є сімейними підприємствами. 25 мільйонів малих та середніх підприємств (МСП) Європи становлять основу економіки ЄС. У них працює близько 100 мільйонів людей, на них припадає більше половини ВВП Європи [14, с. 1]. МСП пропонують інноваційні рішення для таких проблем, як зміна клімату, ефективність використання ресурсів та соціальна згуртованість та допомагають поширювати цю інновацію у регіонах Європи.

Варто звернути увагу, що в новій промисловій стратегії ЄС, проголошеній в березні 2020 року, запропонована креативна програма посилення стратегічних ланцюгів доданої вартості (цінностей) для сучасної промисловості ЄС. Термін «ланцюг цінності» об'єднує комплекс взаємопов'язаних видів економічної діяльності, що створюють додану вартість навколо продукту, процесу чи послуги, із групою взаємопов'язаних економічних суб'єктів, що діють в рамках стратегічної мережі, що об'єднує компанії різних розмірів, сектори і кордони. У свою чергу стратегічні ланцюги цінності характеризуються такими параметрами: *технологічна інноваційність*, тобто ланцюг цінності заснований на використанні

стратегічних ключових стимулюючих технологій, технологічних проривів, основних результатів НДДКР або революційних інновацій; *економічний і ринковий потенціал*, тобто ланцюг цінності має значну економічну вагу, фактичну або потенційну; *суспільно-політичне значення для Європи*, а саме ланцюг цінності робить важливий внесок у вирішення європейських соціальних проблем та/або досягнення політичних цілей (наприклад у сфері зміни клімату, старіння населення, створення критично важливої інфраструктури) [15, с. 11]. Визначено шість ключових ланцюгів цінності: «підключені», екологічно чисті та автономні транспортні засоби; водневі технології та системи; «розумне» здоров'я; індустриальний Інтернет речей; промисловість з низьким рівнем викидів CO₂; кібербезпека.

Таким чином, узагальнення європейських підходів до формування стратегії промислової політики дозволяє зробити висновок, що вона є системною, послідовною, цілеспрямованою, наступальною, забезпечує зближення національних моделей з метою створення умов для екологізації, цифровізації, інноватизації, посилення стратегічних ланцюгів доданої вартості (цінностей) для сучасної промисловості ЄС, підвищення конкурентоспроможності в глобальній економіці.

Що стосується України, то проведений аналіз засвідчив відсутність прогресивного бачення промислової політики та чітко визначених напрямів, за якими має розбудовуватися на сучасній основі індустриальний базис національної економіки. Про це свідчать, насамперед, низькі позиції України в Індексі конкурентоспроможності промислового виробництва та, зокрема, Індексі інтенсивності індустриалізації (табл. 1).

Таблиця 1.
Позиції України та Німеччини в Індексі конкурентоспроможності промислового виробництва,
Competitive Industrial Performance Index

Показники	Україна				Німеччина			
	2018 (142 країни)		2017 (150 країн)		2018 (142 країни)		2017 (150 країн)	
	Місце	Ранг	Місце	Ранг	Місце	Ранг	Місце	Ранг
Індекс конкурентоспроможності промислового виробництва	69	0,035	70	0,041	1	0,471	1	0,523
Індекс виробництва доданої вартості на душу населення <i>Manufacturing Value Added per Capita Index</i>	111	0,010	110	0,076	4	0,350	4	0,076
Частка доданої вартості промислового виробництва у ВВП <i>Share of Manufacturing Value Added in GDP Index</i>	68	0,343	68	0,343	13	0,596	12	0,343
Частка середньої та високотехнологічної продукції в загальному обсязі доданої вартості промислового виробництва <i>Share of Medium and High Tech Activities in Total Manufacturing Value Added Index</i>	62	0,331	63	0,302	5	0,767	5	0,302
Індекс інтенсивності індустриалізації <i>Industrialization Intensity Index</i>	65	0,337	65	0,323	6	0,681	6	0,323
Частка у світовому індексі доданої вартості промислового виробництва <i>Share of World Manufacturing Value Added Index</i>	64	0,003	65	0,023	4	0,195	4	0,023
Експорт промислового виробництва на душу населення <i>Manufacturing Export per Capita Index</i>	74	0,021	77	0,103	9	0,460	9	0,103
Частка експорту промислового виробництва у загальному обсязі експорту <i>Share of Manufacturing Exports in Total Exports Index</i>	75	0,734	75	0,631	26	0,922	22	0,631
Частка середньої та високотехнологічної продукції в загальному обсязі експорту промислового виробництва <i>Share of Medium and High Tech Activities in Total Manufacturing Export Index</i>	74	0,392	74	0,397	10	0,819	9	0,397
Індекс якості промислового експорту <i>Index Industrial Export Quality Index</i>	66	0,563	64	0,514	10	0,871	10	0,514
Частка у світовому експортному індексі обробної промисловості <i>Share in World Manufacturing Export Index</i>	45	0,014	45	0,039	2	0,584	2	0,039

Джерело: систематизовано на основі [17]

У міжнародній оцінці розвитку промисловості важливе значення відіграє Індекс конкурентоспроможності промислового виробництва (Competitive Industrial Performance Index, скорочено CIP), який щорічно розраховується Організацією Об'єднаних Націй з промислового розвитку [18] (United Nations Industrial Development Organization, скорочено UNIDO), що базується на статистичних даних країн – членів UNIDO та відображає їх здатність виробляти та експортувати товари обробної промисловості, технологічну складність продукції та експорту, якість експорту, вплив переробної промисловості країни на світове виробництво, торгівлю, та загалом на промислову конкурентоспроможність національних економік у глобальному вимірі. Показники CIP входять до Цілей сталого розвитку, а саме до Цілі 9 «Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям».

Аналіз позицій України та країн-сусідів у Індексі конкурентоспроможності промислового виробництва з 1990 по 2018 роки показав, що прослідковується тенденція покращення показників в усіх країнах, окрім України, яка за 28 років втратила 26 позицій і опустилася з 43 на 69 місце серед 152 країн. Республіка Молдова втратила 29 позицій та зайняла 111 місце. Російська Федерація втратила 8 позицій і зайняла 32 місце у 2018 році. Найбільші успіхи в покращенні конкурентоспроможності промисловості за 28 років мають: Польща, що приростила 31 позицію і зайняла 22 місце в 2018 році, Словаччина – 26 місце з приростом 15 пунктів; Туреччина – 30 місце з приростом 10 пунктів. Ці країни увійшли в кваліфікацію країн-лідерів. Тому досвід цих країн в сфері індустріального розвитку потребує дослідження з метою його використання для підвищення промислової конкурентоспроможності України, яка втратила свої позиції, маючи реальний потенціал для їх нарощування.

Варто підкреслити, що зниження позицій України в Індексі конкурентоспроможності промислового виробництва негативно впливає на інші міжнародні оцінки. Так, інтегральна оцінка інноваційного та технологічного потенціалу економіки України, чинники розвитку конкурентоспроможності за інноваційною складовою, сильні та слабкі інноваційні індикатори відображені в Індексі глобальної конкурентоспроможності, в Глобальному інноваційному індексі, в Європейському інноваційному табло, Індексі приваблювання талантів, Індексі людського розвитку, в рейтингах Doing Business, ICT Development Index.

У таблиці 2 відображено зміни позицій України в основних глобальних рейтингах, що ілюструють її місце в рейтингу Глобальної конкурентоспроможності, інноваційний потенціал держави протягом останніх десяти років.

Таблиця 2
Позиції України в Глобальних індексах у 2010-2019 роках

Глобальні індекси	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Індекс глобальної конкурентоспроможності, місце серед 139-148 країн, в тому числі:	89	82	73	84	76	79	85	81	83	85
- інноваційний потенціал	63	74	71	93	81	54	52	61	58	60
- рівень технологічного розвитку	83	82	81	94	85	86	85	81	77	78
Глобальний інноваційний індекс, місце серед 125 – 142 країн	61	60	63	71	63	64	56	50	43	47
Європейське інноваційне табло, місце серед 38-40 країн	нд	нд	37	35	34	35	35	35	36	36
Doing Business Index, місце серед 188-190 країн	142	145	152	137	112	96	83	80	76	71

Джерело: систематизовано за даними [19; 20; 21; 22]

Необхідно зазначити, що за Індексом глобальної конкурентоспроможності Україна знаходиться у другій половині рейтингу, займаючи 85 місце серед 141 країн у 2019 році, і має статус «економіки, що розвивається». За Глобальним інноваційним індексом за 5 років Україна покращила позиції й зайняла у 2019 році 47 місце серед 131 країн. Драйверами такого росту стали практичні результати втілення інновацій, а саме: результати використання знань і технологій, результати креативної діяльності, а також розвиток бізнесу та людський капітал. Разом з тим, інституційне середовище, інфраструктура та розвиток ринку є субіндексами, які потребують змін. За Doing Business Index показники покращено після 2014–2015 років, що пов'язано з поліпшенням умов і легкості ведення бізнесу.

Серед європейських країн, Україна протягом 10 років має статус «повільний інноватор», займаючи 34-37 місця серед 40 країн – членів ЄС та їх країн – сусідів. За Європейським інноваційним табло, з індексом 35,8% у 2019 році, Україна розташувалася на передостанньому місці, після Чорногорії, Північної Македонії та Болгарії, серед країн, у яких інноваційна результативність є нижчою на 50% від середнього показника результативності по ЄС. Для України така позиція є ознакою низької інноваційної конкурентоспроможності не тільки в європейській економіці, але й в глобальній.

До найсильніших аспектів інноваційної конкурентоспроможності України, які можна використовувати під час розроблення промислової політики слід віднести такі показники, як схильність до інновацій, людські ресурси, потенціал ринку праці, кількість населення, яке може бути зайняте у високотехнологічних сегментах сектора послуг, потенційні можливості експорту високотехнологічної продукції тощо.

Посилення індустріальних позицій України та підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки напряму залежить від кардинального збільшення кількості промислових підприємств, що займаються та

впроваджують інновації, а також суттєвого збільшення витрат на інновації. Як свідчать дані статистики (табл. 3) з 2010 року показник кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації, не перевищував 16,6% (у 2016 році) від загальної кількості підприємств, а в 2019 році – становив 13,8%.

Як зауважує О. Мірошніченко, рівень інноваційної активності підприємств ще не досяг значень 1992-1995 років, коли їх питома вага складала 20-26% [24]. Варто підкреслити, що різко зменшується кількість підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність. У порівнянні з 2010 роком, коли інноваційну діяльність здійснювали 1462 промислових підприємства, у 2019 році падіння склало 43% – до 782 підприємств. Кількість впроваджених інновацій має нестійкий характер, максимальну кількість (7628) інноваційних продуктів та процесів загалом було впроваджено у 2016 році. За 10 років інноваційної продукції загалом впроваджено більше на третину (31501), ніж інноваційних процесів (20917) (табл. 3).

Таблиця 3.

Кількість інноваційно активних промислових підприємств, впроваджених нових технологічних процесів та інноваційних видів продукції в Україні

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Частка інноваційно активних підприємств від загальної кількості, %	13,8	16,2	17,4	16,8	16,1	17,3	18,8	16,2	16,4	15,1
Частка кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації, %	11,5	12,8	13,6	13,6	12,1	15,2	16,6	14,3	15,6	13,8
Кількість промислових підприємств, що здійснювали інноваційну діяльність, <i>одиниць</i>	1462	1679	1758	1715	1609	824	834	759	777	782
Впроваджено інноваційних видів продукції, <i>одиниць</i>	2408	3238	3403	3138	3661	3136	4139	2387	3843	2148
- в т.ч. нових та/або вдосконалених видів машин, обладнання	663	897	942	809	1314	966	1305	751	920	760
Впроваджено нових технологічних процесів, <i>одиниць</i>	2043	2510	2188	1576	1743	1217	3489	1831	2002	2318
- в т.ч. маловідходних, ресурсозберігаючих та безвідходних	479	517	554	502	447	458	748	611	926	857

Джерело: систематизовано за даними [23]

Кількість інноваційно активних підприємств за галузевим принципом у 2019 році має такий розподіл: більша частина інноваційно активних підприємств – у переробній промисловості – 17,2% від загальної кількості підприємств, у добувній – 11,5%, постачанні електроенергії – 10,5%, водопостачанні – 7,2%.

Інноваційна активність промислових підприємств не в останню чергу залежить від обсягів фінансування інновацій (табл. 4). Хоча витрати на інновації в номінальному виразі з 2010 року збільшилися з 8 млрд грн до 14 млрд грн в 2019 році, частка витрат на інновації відносно ВВП скоротилася з 0,75 до 0,36 % ВВП.

Технологічна структура фінансування інновацій у 2010-2019 роках є достатньо однорідною. Найбільша частина коштів вкладається у придбання машин, обладнання та програмного забезпечення; менша – на науково-дослідні розробки, найменша – у придбання зовнішніх знань. Основним джерелом фінансування інновацій є власні кошти підприємств.

Аналіз показав, що в 2016 році спостерігаються (табл. 3, 4) максимальні за своїм значенням показники інноваційної активності промислових підприємств за: часткою витрат на інновації – 0,97% ВВП, обсягом витрат на інновації – 23,23 млрд. грн., часткою інноваційно активних підприємств від загальної кількості – 18,8 %, часткою промислових підприємств, що впроваджують інновації – 16,6% і впровадження інновацій – 7628 одиниць (інноваційних видів продукції – 4139, нових технологічних процесів – 3489).

Таблиця 4.

Залежність інноваційної активності промислових підприємств України від обсягів фінансування інновацій

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Витрати на інновації, <i>млрд. грн.</i>	8,05	14,33	11,48	9,56	7,70	13,81	23,23	9,12	12,18	14,22
Частка витрат на інновації, % <i>ВВП</i>	0,75	1,10	0,82	0,65	0,48	0,69	0,97	0,31	0,34	0,36
Кількість підприємств, що витрачали кошти:	348	382	348	329	283	221	335	192	284	191
- на науково-дослідні роботи (НДР)										
- на придбання інших зовнішніх знань	100	105	87	85	83	32	74	43	40	35
- на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення,	840	1062	1096	1082	993	467	590	500	320	506

Джерело: систематизовано за даними [23]

Порівняння частки витрат на виконання наукових досліджень і розробок (% ВВП) та частки витрат на інновації промислових підприємств в Україні (% до обсягу реалізованої продукції) показало, що в Україні має місце низхідна тенденція, яка свідчить про слабкий вплив наукових досліджень і розробок на випуск і реалізацію інноваційної продукції (рис. 1). Як справедливо підкреслює український вчений В. Геєць, інноваційне оновлення промисловості в сучасній Україні ускладнене та обмежене тим, що відсутня узгоджена система фінансування інновацій; держава та бізнес нездатні фінансувати фундаментальні дослідження та розробки, що утворюють базу для здійснення інновацій. Одним з підходів до рішення проблеми є використання міжбюджетного фінансування інновацій з державного та місцевих бюджетів [25], спільних програм фінансування державою та бізнесом, комбінованих джерел фінансування інновацій з різних джерел. Роль держави, як вважає Захарін С.В, [26] полягає в створенні привабливого економіко-правового середовища, що активізує інвестиційно-інноваційний процес на пріоритетних напрямках реального та інфраструктурного секторів економіки. Для цього потрібні відповідні правові, організаційні та адміністративно-технічні інструменти, механізми реалізації та контролю витрат.

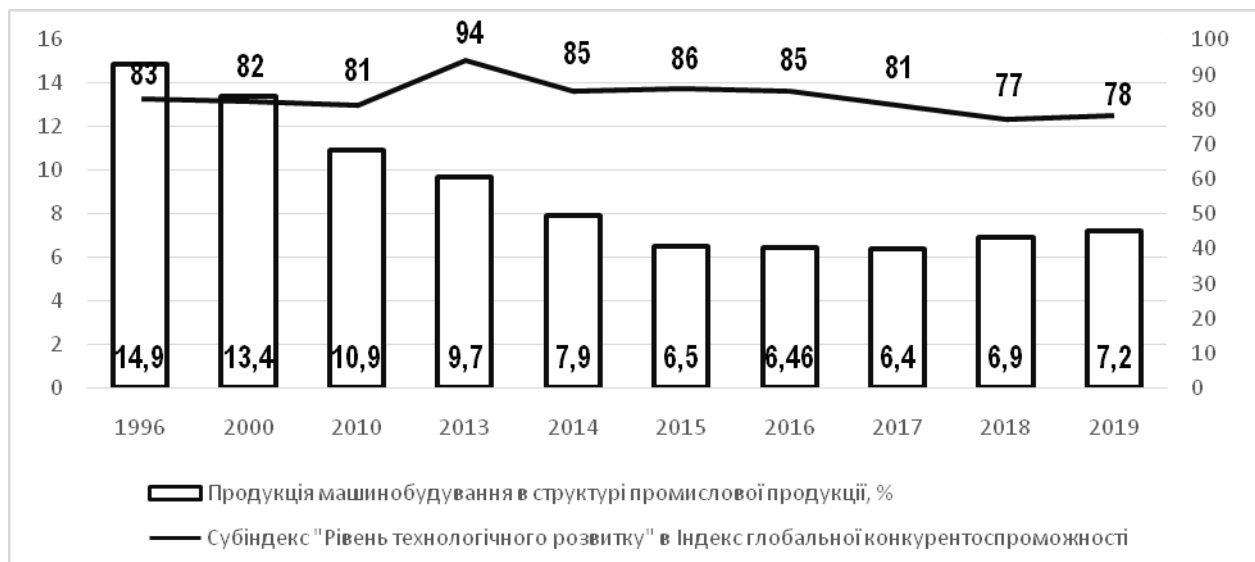
Рис. 1. Порівняння частки витрат на виконання наукових досліджень і розробок (% ВВП) та частки витрат на інновації промислових підприємств в Україні (% до обсягу реалізованої продукції)

Джерело: систематизовано за даними [23]

Слід врахувати, що за визначенням Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) структурну стійкість має національна економіка країни, в якій галузева структура відповідає технологічній структурі. Відповідно до прийнятої Європейським Союзом в 2007 р. класифікації виробничих структур, сталий розвиток економіки забезпечує стійка національна технологічна структура, в якій питома вага галузей переробної промисловості повинна становити 1/5 від національної економіки, тоді як в цих галузях 1/5 – частка високотехнологічних виробництв та половина – високотехнологічних та середньовисокотехнологічних виробництв [28]. За класифікацією ОЕСР та Євростату, до високотехнологічних видів виробництва належать виробництво фармацевтичних продуктів; виробництво космічних кораблів та повітряних літальних апаратів; виробництво комп'ютерів; радіотелевізійне та комунікаційне обладнання; медичне устаткування та оптичні інструменти.

Виходячи з цього, провідною галуззю для досягнення індустріальної конкурентоспроможності, на думку вчених має стати промисловість, насамперед машинобудування. Як вважає Анпілогова Ж. Д [29] за роки незалежності Україна марнувала промисловий потенціал, що відбилося у втраті українськими підприємствами внутрішніх та зовнішніх ринків, втраті потенціалу в галузях з високою доданою вартістю, в машинобудуванні, в легкій промисловості, погіршенні структури промисловості, втраті продуктивних робочих місць, деградації великих високотехнологічних комплексів, потенціал яких мав вплинути на економічний розвиток країни, а саме на авіабудування, електронну промисловість, радіоелектроніку, верстатобудування, приладобудування.

Як показують тренди рис. 2, продукція машинобудування в структурі промислової продукції має тенденцію до зниження, і в 2019 році вона становила лише 7,2 % від її загального обсягу. Домінуючими галузями за часткою валової доданої вартості у ВВП виступають виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, металургійне виробництво, виробництво меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин та устаткування та виробництво деревини, паперу, поліграфічна діяльність та тиражування [7]. Тобто галузева структура України має дисбаланси щодо частки переробної промисловості, яку для стійкого розвитку треба збільшувати принаймні втричі, що, слід очікувати, позитивно вплине на міжнародні позиції України в Індексі конкурентоспроможності промислового виробництва, Індексі інтенсивності індустріалізації, а також субіндексі «рівень технологічного розвитку» в Індексі глобальної конкурентоспроможності.

Рис. 2. Продукція машинобудування в структурі виробництва промислової продукції в Україні (%) та позиції України за субіндексом «рівень технологічного розвитку» в Індексі глобальної конкурентоспроможності (місце) у 2010-2020 роках

Джерело: систематизовано за даними [19; 23]

Проведений аналіз показав, що Україні необхідно розробити Стратегію державної промислової політики, яка буде враховувати реалії національної економіки та сучасні цільові орієнтири промислової політики розвинених країн, в першу чергу, країн-членів Європейського Союзу.

Варто підкреслити, що потреба у формалізації та розробленні державної промислової політики була усвідомлена ще на початку 2000-х років. Зокрема, був ухвалений Указ Президента України від 12 лютого 2003 року № 102 «Про Концепцію державної промислової політики», де було визначено, що державна промислова політика є важливою складовою загальнодержавної політики і спрямована на досягнення промисловістю якісно нового рівня розвитку, посилення промислового потенціалу держави, задоволення потреб населення, зростання обсягів виробництва і підвищення конкурентоспроможності промислової продукції.

Також в Україні в різні часи було прийнято наступні програми в сфері розвитку окремих сегментів промислової політики [7, с. 29], зокрема, це: Стратегія розвитку суднобудування на період до 2020 року (2009-2020рр.), Експортна стратегія України (2017-2021рр.), Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року (2018-2028рр.), Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» (2017-2035рр.), Основні засади (стратегія) державної екологічної політики на період до 2030 року (2019-2030рр.), Стратегія відродження вітчизняного авіабудування на період до 2022 року (2018-2022рр.), Концепція Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2018–2022 роки, Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, розроблено проект Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року (2019-2025рр.).

Але необхідно констатувати, що за увесь час незалежності України не було розроблено цілісної державної стратегії розвитку промисловості та відповідно не вироблено підходи до формування та реалізації державної промислової політики. Проект Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року, який розроблявся в 2018 році, так і залишився офіційно не затвердженим. Тому можна зробити висновок, що державній промисловій політиці в Україні поки що не відведена місія реального локомотиву формування індустріального базису та інституційної основи підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Варто підкреслити, що за висновками науковців ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» промислова політика – це державна політика, спрямована на покращення бізнес-середовища або покращення структури економічної активності за секторами, технологіями, і яка забезпечить за рахунок втручання кращі перспективи для економічного зростання та суспільного добробуту у порівнянні з відсутністю такого втручання. Її основними завданнями в цьому контексті є компенсація «провалів» ринку, проблем, пов'язаних із промисловою організацією, ініціювання структурних перетворень, розроблення різних інституційних заходів для впровадження органами державної влади, зокрема із покращення бізнес-середовища. А основний арсенал складають інструменти інших політик (бюджетної, податкової, кредитно-грошової, митної тощо), координація яких для досягнення зазначених цілей і є суттю промислової політики як такої [7, с. 26].

Слід підкреслити, що Європейська Комісія ще в 2002 році [30] визначила промислову політику як таку, що має горизонтальний за своєю природою характер і спрямована на забезпечення рамкових умов, що сприяють промисловій конкурентоздатності [7, с. 25]. Тому промисловість має виконувати місію основного драйверу економічного розвитку, забезпечуючи стабільне функціонування всіх секторів економіки, економічну стійкість країни на глобальному рівні. На глобальних ринках індустріальна база, науково-технічний прогрес, стан конкурентоспроможності відіграють вирішальне значення.

Ураховуючи те, що Стратегія промислової політики має бути сформована на державному рівні як окремий стратегічний документ, вважаємо недостатньо функціональним та інституційно нечітким те, що окремі пріоритети розвитку промисловості визначено у «Стратегічному плані діяльності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України на 2020–2024 роки» [31], опублікованому на сайті Міністерства 31.08.2020р. з фокусуванням на двох стратегічних цілях: створення сприятливого для бізнесу інституційного середовища та створення умов для підвищення технологічності економіки.

Хоча цільові показники, зазначені в Стратегічному плані діяльності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України на 2020–2024 роки, є досить предметними, немає впевненості щодо їх виконання, зокрема, й тому, що відсутня Стратегія державної промислової політики як самостійного документу в економічній системі України, який не прив'язаний до стратегічного плану діяльності будь-якого міністерства.

Зокрема, у Стратегічному плані діяльності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України поставлено завдання забезпечити:

- приріст промислової продукції щорічно на 4,5-7,5%;
- приріст виробництва продукції машинобудування на 7-10% щорічно;
- приріст частки виробництва товарів з використанням технологій високого та середньо-високого рівня у структурі експорту товарів з 16,3% у 2019 році до 27% у 2024 році;
- збільшення частки витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у відсотках ВВП з 0,43 до 1,8%;
- збільшення частки реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості з 1,3% у 2019 році до 6% у 2023 році;
- збільшення чистого притоку прямих іноземних інвестицій 5,2 млрд. дол США у 2019 році до 6-6,5 млрд. дол у 2024 році;
- зменшення ступеня зносу основних засобів з 59,8% у 2019 році до 38% у 2024 році;
- збільшення кількості проектів державно-приватного партнерства з 187 у 2019 році до 210 у 2024 році;
- покращення позицій у глобальних рейтингах - Глобальному інноваційному індексі до 42 місця у 2024 році та місце у субіндексі «рівень технологічного розвитку» Індексу глобальної конкурентоспроможності до 49 місця у 2024 році.

Але необхідно відзначити той факт, що може виникнути невизначеність із виконанням перелічених завдань, оскільки 22 липня 2020 року було утворено нову інституцію – Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України [32], яке може визначити інші цільові орієнтири та поставити нові завдання. Новостворене міністерство має забезпечити, в тому числі, формування та реалізацію державної промислової політики та державної військово-промислової політики, державної політики у літакобудівній галузі та у сфері космічної діяльності [33]. Науковці пропонують створити сучасну організаційну структуру управління науково-технологічною та інноваційною діяльністю, яка б включала всі рівні ієрархії (державний, галузевий, регіональний) господарського комплексу з ефективною системою сучасного державного управління, адміністративного та інноваційного менеджменту [34].

У формуванні державної промислової політики вагому роль можуть відіграти представники професійних та експертних організацій. Конкретні пропозиції напрацьовані представниками експертного середовища. Зокрема, Антикризова рада громадських організацій України розробила предметний документ «Нова індустріалізація – реальний шанс для України». Незалежні експерти наполягають на тому, що в сучасній економіці всі загальнодержавні (національні) програмні документи повинні формуватися за участю та погодженням всіх зацікавлених сторін: держави, бізнесу (власників), громадянського суспільства. Такі підходи дозволять створити організаційно-правовий механізм узгодження інтересів і відповідальності держави, бізнесу і представників громадянського суспільства на довгостроковій основі. Необхідно формувати у бізнесу прагнення до постійної взаємодії з наукою зі створення нових інноваційних технологічних рішень, використовувати для цього великий потенціал існуючих промислово-фінансових об'єднань [35; с. 27, 30]. Критичний стан промисловості і необхідність якнайшвидшого виходу економіки України на рівень сталого розвитку вимагають, щоб в промисловості була створена сучасна система прискореного інноваційного розвитку з достатньо повним набором інституційних складових.

Представники Антикрислової ради громадських організацій України розробили комплекс пропозицій щодо змін нормативно-правової бази реформування промисловості [35; с. 37, 38]. Експерти впевнені, що завдання можуть бути вирішені при кардинальній зміні законодавства про промисловість. За їх висновками необхідно розробити Промисловий кодекс законів, де центральну роль мають відігравати Закон України про промисловість та Закон України про державну (національну) промислову політику. До цього кодексу повинні входити також законодавчі акти, що врегулюють відносини промисловості з суміжними галузями (енергетичною, транспортною та іншими). Промисловий кодекс повинен регулювати не тільки принципові засади будови, діяльності та комунікації промисловості, включаючи її статус в суспільстві, цілі і завдання розвитку, але й особливості формування і реалізації інноваційної державної (національної) промислової політики і її найважливіших складових, відображати специфіку управління промисловим комплексом в умовах глобалізації та інші аспекти.

Аналітичний центр DiXi Group в рамках проекту «Моніторинг та просування виконання Україною Угоди про асоціацію в частині енергетики та довкілля» також надав свої предметні пропозиції щодо формування та реалізації державної промислової політики [12]. Експерти пропонують профільним органам влади наступні кроки: а) чітко розмежувати повноваження та сфери відповідальності щодо реалізації промислової політики та підтримки інновацій у промисловості, зокрема допрацювати положення про Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості та інші положення; б) допрацювати та винести на розгляд Кабінету Міністрів України проект Стратегії розвитку

промислового комплексу, а після схвалення – доповнити його стратегічними документами нижчого рівня, у т.ч. планами дій з розвитку стратегічних галузей; в) сформувати механізми політики з підтримки низьковуглецевих та високотехнологічних галузей, переглянути Експортну стратегію України («дорожню карту» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки, Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року; г) ініціювати консультації на рівні Підкомітету асоціації з питань економіки та іншого галузевого співробітництва (або започаткувати політичний діалог високого рівня) щодо адаптації промислових політик України та ЄС; д) забезпечити належне інформування українських промислових підприємств та їх асоціацій про роботу публічних платформ в Європі, присвяченим питанням розвитку промисловості – EU Industry Days, Industry Forum, семінари нових промислових альянсів, заходи та ініціативи Європейської платформи кластерної співпраці (European Cluster Collaboration Platform) [12, с. 12, 13]. Таким чином, наукове середовище та незалежні експерти сходяться на думці, що необхідно розробити Стратегію державної промислової політики та розвитку індустріальних галузей промисловості. Таким чином, необхідно розпочати системну роботу над створенням Стратегії державної промислової політики України.

Водночас слід звернути увагу, що у Верховній Раді України розглядався законопроект № 3739 від 24.06.2020 «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо створення передумов для сталого розвитку та модернізації вітчизняної промисловості» [36], який передбачає, що при закупівлі продукції машинобудування, вона хоча б частково має бути виготовлена в Україні. Вимоги до порядку закупівель будуть діяти для чотирьох категорій товарів – міський пасажирський транспорт, залізничний транспорт, комунальна та спецтехніка, енергетичне машинобудування. Вимога щодо мінімальної локалізації на рівні 25-45% передбачається з 2021 року, а з 2024 року – 40-60%. Однак, такі ініціативи були поставлені під сумнів через порушення умов справедливої конкуренції. Зокрема, в «Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [37] у статті 151 «Основні стандарти, що регулюють процес укладення державних контрактів» вказано, що основні стандарти походять безпосередньо з правил та принципів державних закупівель, які регулюються *acquis* ЄС у сфері державних закупівель, і тому мають дотримуватися принципи недискримінації, рівного ставлення, прозорості та пропорційності. За вимогами ЄС опис робіт, товарів, послуг не повинен містити конкретного місця походження (окрім випадків, коли це зумовлюється предметом угоди тощо). Представники ЄС попереджають, що умови локалізації не узгоджуються із основоположними принципами рівного відношення та недискримінації, а також ставлять перепону для участі іноземних учасників у торгах при тому, що рівень локалізації після 2024 року має бути 60%. Тому такі законодавчі пропозиції є локальними мірама щодо стимулювання розвитку промисловості, зокрема, машинобудування, не є системними заходами щодо активізації розвитку всього промислового комплексу. Для цього необхідно розробити Стратегію державної промислової політики, що й пропонує наукове та експертне середовище.

ВИСНОВКИ

Як показали результати проведеного дослідження, розвиток промисловості завжди залишається ключовим напрямом створення індустріального базису розвинених країн. Нові цільові орієнтири промислової стратегії ЄС, що були проголошені на початку 2020 року, передбачають перетворення європейської промисловості у лідера екологізації, цифровізації, інноватизації, підвищення конкурентоспроможності шляхом досягнення цілей кліматичної нейтральності, циркулярної економіки, впровадження заходів локалізації для повернення окремих виробництв, запровадження стратегічних ланцюгів доданої вартості (цінностей) для сучасної промисловості, зміцнення стратегічної автономії ЄС в умовах геополітичної невизначеності, посилення глобальної конкуренції.

Це є свідченням того, що Європейський Союз проводить системну, послідовну, цілеспрямовану, наступальну промислову політику на ідеях неоіндустріалізації, незалежно від того, що в розвинених суспільствах часто проголошується теза про перехід до, так званої, постіндустріальної економіки. З огляду на далекоглядні проактивні дії розвинених країн світу та Євросоюзу в напрямі сучасного розвитку промисловості можна говорити про те, що відбувається переродження галузевої сутності промислової політики в її нову парадигму – політику підвищення конкурентоспроможності національної економіки на глобальному рівні на основі індустріального розвитку.

Кардинально нова ідеологія промислового розвитку має стати предметом професійної уваги профільних органів влади в Україні. Проте в Україні не проводиться цілеспрямована робота зі створення Стратегії державної промислової політики. Низка розроблених документів має локальний характер, а Стратегія розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року так і залишилася у формі незатвердженого проекту. В Україні за роки незалежності відбулося падіння промислового виробництва, тому фіксуються низькі міжнародні позиції держави в Індексі конкурентоспроможності промислового виробництва, Індексі інтенсивності індустріалізації, Індексі глобальної конкурентоспроможності тощо.

З утворенням нового Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України мають бути запроваджені нові інституційні підходи до формування та реалізації Державної промислової політики із широким залученням експертного та наукового середовища.

Література.

1. Шваб К. Четвертая промышленная революция / пер. с англ. Москва : Эксмо, 2016. 208 с
2. Палехова В.А. Промислова політика: теоретичний аспект та уроки іноземного досвіду // Ефективна економіка № 5, 2013.
3. Chang H.-J. The Political Economy of Industrial Policy. L. : Macmillan Press LTD, 1996. 184 p.

4. Ципліцька О. О., Яненко І. Г. Промислова політика Європейського Союзу: інституціональні передумови формування та особливості реалізації // Проблеми економіки № 2 (36), 2018. С. 44-50.
5. Промислова політика: порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України communautaire Європейського Союзу. Київ, 2009. 115 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/files/23505>
6. Ambroziak A.A. Renaissance of the European Union's industrial policy. *Yearbook of Polish European Studies*. 2014. Vol. 17. Warsaw: Centre for Europe, University of Warsaw. P. 45.
7. Промислова політика як ключовий інструмент стратегії розвитку : науково-аналітична доповідь / за ред. д-ра екон. наук Дейнеко Л.В. ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Електрон. дані. К., 2019. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ief.org.ua/docs/sr/304.pdf>
8. State of the Union 2017 – Industrial Policy Strategy: Investing in a smart, innovative and sustainable industry. 18/09/2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ec.europa.eu/growth/content/state-union-2017-%E2%80%93-industrial-policy-strategy-investing-smart-innovative-and-sustainable_en
9. Nienaber M. Germany, France agree industrial policy plan for Europe. Reuters. 19 Feb. 2019. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.reuters.com/article/us-germany-france-industrial-policy/germany-france-agree-on-joint-manifesto-for-industrial-policy-in-europe-idUSKCN1Q811O?il=0>
10. Let's put industry at the core of the EU's future! A joint call to the Heads of State and Government / Industry4Europe. March, 2019. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.industry4europe.eu/assets/Uploads/A-new-Joint-Call-to-all-Heads-of-State-and-Government/b55dead63a/EU-version_Joint-Call_Heads-of-State-and-Government_Industry4Europe-v5.pdf
11. EU Industrial Policy. European Commission. 2019. 18 p. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/brochure_industrial_policy_euco13032019.pdf?fbclid=IwAR2oeoWZjUrwHlE0oabKqcgVFCB-33VNgJ7nLoK0oY2qIU9imdy3qDXJe0
12. Нова промислова стратегія ЄС: можливості для України / Аналітична записка DiXi Group. 2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dixigroup.org>.
13. Нова промислова стратегія для Європи / Повідомлення Європейської комісії Європейському Парламенту, Європейській Раді, Європейському економіко-соціальному комітету і Комітету Регіонів / Європейська комісія. Брюссель, 10.03.2020 р. COM (2020) 102 остаточна версія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: industryweek.in.ua
14. Стратегія щодо МСП для сталої та цифрової Європи / Повідомлення Європейської комісії Європейському Парламенту, Європейській Раді, Європейському економіко-соціальному комітету і Комітету Регіонів / Європейська комісія. Брюссель, 10.03.2020 р. COM (2020) 103 остаточна версія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: industryweek.in.ua
15. Посилення стратегічних ланцюгів доданої вартості для сучасної промисловості ЄС. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://industryweek.in.ua/docs/Strategic-Forum-Strengthening-Strategic-Value-Chains-for-a-future-ready-EU-Industry.pdf>
16. Промислова політика ЄС. Європейська Комісія. / <https://industryweek.in.ua/>
17. United Nations Industrial Development Organization, 2020. *Competitive Industrial Performance Report 2020*. Vienna, Austria. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.unido.org/news/unidos-competitive-industrial-performance-index-2020-country-profiles-published>
18. United Nations Industrial Development Organization. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.unido.org/>
19. The Global Competiveness Index / Insight Report / World Economic Forum / Committed to improving the state of the World. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.weforum.org>
20. The Global Innovation Index 2013-2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org>
21. European Innovation Scoreboard Edition 2012-2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/scoreboards_en
22. World Bank Group. Doing Business Index 2010-2020: Ukraine. Washington, DC. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/ukraine>
23. Наукова та інноваційна діяльність України, 2019. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/09/zb_nauka_2019.pdf
24. Мірошніченко О. Ю. Інноваційна активність промислових підприємств України: стан і тенденції / О. Ю. Мірошніченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2013. Вип. 10. С. 73-78. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2013_10_18
25. Геєць В. М. Бар'єри на шляху розвитку промисловості на інноваційній основі та можливості їх подолання. Економіка України, 2015, № 1. С. 4-25. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi->
26. Захарін С.В. Фінансові важелі активізації інвестиційної та інноваційної діяльності. Науковий вісник Полісся, [S.l.], n. 1(5), p. 88-93, Jul. 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://journals.uran.ua/nvp_chntu/article/view/74039
27. Пирог О. В. Адаптація структури національної економіки України до вимог постіндустріального суспільства [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10917/1/14.pdf>
28. Galindo-Rueda, F. and F. Verger (2016), "OECD Taxonomy of Economic Activities Based on R&D Intensity", OECD Science, Technology and Industry Working Papers, No. 2016/04, OECD Publishing, Paris. [Електронний

ресурс]. Режим доступу: https://read.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oecd-taxonomy-of-economic-activities-based-on-r-d-intensity_5jlv73sqpp8r-en#page10

29. Анпілогова Ж. Д., Галузева структура сучасної промисловості й динаміка її розвитку в Україні. Інвестиції: практика та досвід № 11/2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2012/24.pdf

30. European Commission. Industrial Policy in an Enlarged Europe, COM(2002) 714. 2002. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:n26022&from=EN>

31. Стратегічний план діяльності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України на 2020–2024 роки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=8994a235-a0f3-4b25-a42c-45bc7ac034dd&title=StrategichniyPlanDialnostiMinisterstvaRozvitkuEkonomiki-TorgivliTaSil'skogoGospodarstvaUkrainiNa2020-2024-Roki-aktualizovanii->

32. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2020 р. № 624 «Про утворення Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-utvorennya-ministerstva-z-pitan-strategichnih-galuzej-promislovosti-t220720>

33. Постанова Кабінету Міністрів України від 07 вересня 2020 р. № 819 «Деякі питання Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-2020-%D0%BF#Text>

34. Федулова Л.І. Перспективи інноваційного розвитку промисловості України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://eip.org.ua/docs/EP_06_2_58_uk.pdf

35. Нова індустріалізація – реальний шанс для України. Антикризова рада громадських організацій України. Київ. 2018. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uspp.ua>

36. Проект закону № 3739 від 24.06.2020 «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>

37. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>

References.

1. Shvab, K. (2016), *Chetvertaja promyshlennaja revoljucija* [The fourth industrial revolution] Eksmo, Moscow, Russian.

2. Palekhova, V. A. (2013), “Industrial policy: theoretical aspect and lessons of foreign experience”, *Efektivna ekonomika*, vol. 5, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2021> (Accessed 10 December 2020)

3. Chang, H.-J. (1996), *The Political Economy of Industrial Policy.*, Macmillan Press LTD, London, UK.

4. Tsyplitska, O. O. and Yasenкова, I. G. (2018), “Industrial policy of European Union: institutional prerequisites of formation and implementation features”, *Problemy ekonomiky*, vol. 2 (36), pp. 44-50.

5. Ministry of Justice of Ukraine (2009), “Industrial policy: comparative legal study of compliance of the legislation of Ukraine to communautaire of EU”, available at: <https://minjust.gov.ua/files/23505> (Accessed 10 December 2020)

6. Ambroziak, A.A. (2014), “Renaissance of the European Union’s industrial policy”, *Yearbook of Polish European Studies*, Warsaw: Centre for Europe, University of Warsaw, vol. 17, p. 45.

7. Deyneko, L.V. (2019), *Promyslova polityka iak kliuchovyj instrument stratehii rozvytku : naukoanalytichna dopovid'* [Industrial policy as key instrument of development strategy: scientific and analytical report], The National Academy of Sciences of Ukraine, SU «Institute of economics and forecasting. The National Academy of Sciences of Ukraine», Kyiv, Ukraine.

8. European Commission (2017), “State of the Union 2017 – Industrial Policy Strategy: Investing in a smart, innovative and sustainable industry”, available at: https://ec.europa.eu/growth/content/state-union-2017-%E2%80%93-industrial-policy-strategy-investing-smart-innovative-and-sustainable_en (Accessed 1 December 2020)

9. Nienaber, M. (2019), “Germany, France agree industrial policy plan for Europe”, *Reuters*, 19 Feb, available at: <https://www.reuters.com/article/us-germany-france-industrial-policy/germany-france-agree-on-joint-manifesto-for-industrial-policy-in-europe-idUSKCN1Q81IO?il=0> (Accessed 1 December 2020)

10. Industry4Europe (2019), “Let’s put industry at the core of the EU’s future! A joint call to the Heads of State and Government”, available at: https://www.industry4europe.eu/assets/Uploads/A-new-Joint-Call-to-all-Heads-of-State-and-Government/b55dead63a/EU-version_Joint-Call_Heads-of-State-and-Government_Industry4Europe-v5.pdf (Accessed 1 December 2020)

11. European Commission (2019), “EU Industrial Policy”, available at: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/brochure_industrial_policy_euco13032019.pdf?fbclid=IwAR2oeoWZjUrwhEl0oabKqcgVFCB-33VNgI7nLoK0oY2qIU9imdy3qDXJe0 (Accessed 1 December 2020)

12. DiXi Group, NGO (2020), “New industrial strategy of EU: opportunities for Ukraine. Analytical note”, available at: <http://dixigroup.org> (Accessed 1 December 2020)

13. European Commission (2020), “New industrial strategy for Europe / Report of the European Commission to European Parliament, European Council, European Economic and Social Committee and Committee of the Regions”, available at: industryweek.in.ua (Accessed 1 December 2020)

14. European Commission (2020), "Strategy on SME for sustainable and digital Europe. Report of the European Commission to European Parliament, European Council, European Economic and Social Committee and Committee of the Regions", available at: industryweek.in.ua (Accessed 1 December 2020)
15. European Commission (2018), "Strengthening of strategic value chains for modern EU industry", available at: <https://industryweek.in.ua/docs/Strategic-Forum-Strengthening-Strategic-Value-Chains-for-a-future-ready-EU-Industry.pdf> (Accessed 1 December 2020)
16. European Commission (2020), "Industrial policy of EU", available at: <https://industryweek.in.ua/>(Accessed 1 December 2020)
17. United Nations Industrial Development Organization (2020), "Competitive Industrial Performance Report 2020", available at: <https://www.unido.org/news/unidos-competitive-industrial-performance-index-2020-country-profiles-published>(Accessed 5 Oct 2020).
18. United Nations Industrial Development Organization (2020), available at: <https://www.unido.org/>(Accessed 5 Oct 2020).
19. World Economic Forum (2020), "The Global Competiveness Index", available at: <http://www.weforum.org> (Accessed 5 Oct 2020).
20. Cornell University, INSEAD, and the World Intellectual Property Organization (2020), "The Global Innovation Index 2013-2020", available at: <https://www.globalinnovationindex.org>(Accessed 5 Oct 2020).
21. European Commission (2020), "European Innovation Scoreboard Edition 2012-2020", available at: https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/scoreboards_en (Accessed 5 Oct 2020).
22. World Bank Group (2020), "Doing Business Index 2010-2020: Ukraine", Washington, DC, available at: <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/ukraine>(Accessed 5 Oct 2020).
23. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Scientific and innovative activity of Ukraine 2019", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/09/zb_nauka_2019.pdf (Accessed 5 Oct 2020).
24. Miroschnychenko, O. Yu. (2013), "Innovative activity of industrial enterprises of Ukraine: state and tendencies", *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, vol. 10, pp. 73-78, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2013_10_18: (Accessed 4 December 2020)
25. Geyets, V. M. (2015), "Barriers to the development of industry on an innovative basis and opportunities to overcome them", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 1, pp. 4-25, available at: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-> (Accessed 1 December 2020)
26. Zakharin, S.V. (2016) "Financial levers of intensification of investment and innovation activities", *Naukovyj visnyk Polissia*, vol. 1(5), pp. 88-93, available at: http://journals.uran.ua/nvp_chntu/article/view/74039 (Accessed 7 December 2020)
27. Pirog, O. V. (2011), "Adaptation of the structure of the national economy of Ukraine to the requirements of post-industrial society", *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politehnika"*, vol. 698, pp. 93-103, available at: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10917/1/14.pdf> (Accessed 1 December 2020)
28. Galindo-Rueda, F. and F. Verger (2016), "OECD Taxonomy of Economic Activities Based on R&D Intensity", OECD Science, Technology and Industry Working Papers, No. 2016/04, OECD Publishing, Paris, available at: https://read.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oecd-taxonomy-of-economic-activities-based-on-r-d-intensity_5jlv73sqqp8r-en#page10 (Accessed 1 December 2020)
29. Anpilogova, Zh. D. (2012), "Sectoral structure of modern industry and the dynamics of its development in Ukraine", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 11, available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2012/24.pdf (Accessed 3 December 2020)
30. European Commission(2002), "Industrial Policy in an Enlarged Europe", available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:n26022&from=EN> (Accessed 1 December 2020)
31. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine (2020), "Strategic action plan of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine for 2020-2024", available at: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=fb0550f0-6dc2-404a-b714-74a02fb59818&tag=ProgramiTaPlaniEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkraini> (Accessed 5 Oct 2020). (Accessed 1 December 2020)
32. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Order "The concept of development of the national innovation system", available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennya-ministerstva-z-pitan-strategichnih-galuzej-promislovosti-t220720> (Accessed 5 Oct 2020)
33. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Order "Some issues of the Ministry of Strategic Industries of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-2020-%D0%BF#Text> (Accessed 5 Oct 2020).
34. Fedulova, L.I. (2006), "Prospects for innovative development of Ukrainian industry", *Ekonomika i prohnouzuvannia*. vol. 2, pp. 58-76, available at: http://eip.org.ua/docs/EP_06_2_58_uk.pdf (Accessed 1 December 2020)
35. Ukrainian league of industrialists and entrepreneurs (2018), "New industrialization – real chance for Ukraine. Anti-crisis council of public organizations of Ukraine", available at: <http://uspp.ua>. (Accessed 15 Oct 2020).
36. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020), The draft Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine "On Public Procurement" to create preconditions for sustainable development and modernization of domestic industry", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 5 Dec 2020).
37. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), "Association Agreement between the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, and Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua>(Accessed 5 Dec 2020).